

משם כמו שכחנו לדעת הרמב"ן ולכן כיון שכחנה במרום במקום הזה ע"כ לא יאכלו בני ישראל את ג"ה ואז עדיין צהמה ממאה מותרת לבני יעקב וגי' הגשה חסר להם ע"כ דנוהג בטמאה ורבנן סברי דמשה סידר מדעתו בזמן קבלת התורה על המעשה כלו ולא הי' כתובה במרום במקום הזה וא"כ נאמר הלאו בעת שנאסרו צהמה טמאה וזהו כדברי הרא"מ . וצדור היא דלזה כיון רש"י ז"ל במתנייתין שכתב רש"י וסידר משה את התורה כו' , ומעשה רבינו הגדול הרמב"ן כי אובד הוא את הפשטות בכ"מ צחר לפרש כו' יהודה והרא"מ לשיעור רש"י פי' כרבנן וכיון :

קפיטל ב' פסוק י"ח כתב רבינו כי אינו נרא'

שנברא האדם מתחילה להיות יחיד בעולם ולא יוליד שכל הנבראים זכר ונקבה מכל בשר נבראו להקים זרע וגם העשב והעץ זרעם בהם . אבל יחנן לומר כדברי החומר דו פרלופים נבראו ונעשו שיחי' בהם טבע מנחא באברי ההולדה מן הזכר לנקבה כח מוליד או תאמר זרע כפי המחלוקת הידוע' בעיבור שחי' הפרלוקף השני עזר לראשון בתולדותיו וראה הקב"ה שטוב שיחי' העזר עומד לנגדו והוא יראנו ויפרד ממנו ויתחבר אליו כפי רלוגו וזהו שאמר העשה לו עזר כנגדו . וטעם לא טוב שלא יאמר בו כי טוב בהיותו לבדו שלא יתקיים כן כי במעשה בראשית הטוב הוא הקיום כאשר פירשתי במאמר וירא חלקים כי טוב עכ"ל . ורבינו המזרחי משיג על רבינו מלשון המדרש בוצא צרש"י שם שלא יאמרו כתי רשויות

כן הקב"ה בעליונים יחיד ואין לו זוג וזה בחסוניה ואין לו זוג ושם במדרש כתוב אמר הקב"ה אני יחיד בעולמי וזה יחיד בעולמו אני אין פרו ורבו לפני וזה אין פריה ורביה לפניו יאמרו כל הבניות הואיל ואין פריה ורביה לפניו הוא שבראנו א"כ מכאן חשובה לרמב"ן עכ"ל המזרחי הלריך לעניינינו וע"ש . ובעניותי איני רואה מכאן שום חשובה על הרמב"ן כי הנה ידוע ומפורש במ"ר ובפדר"א ובזכר הקדוש בכ"מ כי עלם הצריאה הוא אור נאלל מהקב"ה וכן אמר ר' אליעזר הגדול שמים מהיכן נבראו מאור לבשו של הקב"ה ובמ"ר פ' ג' מהיכן נבראת האורה א"ל מלמד שנתעמף הקב"ה בשלמה והבטיק זיו בדרו מסוף העולם ועד סופו וא"כ הצריאה כולה בחכמים נקראת תולדה מהשם יתעלה וכמו שנאמר הלה תולדות השמים משום דנלמחים מהשמים נקראים תולדות השמים והנאללים מן הארץ נקראים תולדות הארץ . וא"כ בדברים הרוחניים נקראים בשם תולדות של הקב"ה . ואם כן אם הי' תולדות האדם על דרך שבראם מקודם כמו שכתב הרמב"ן הי' קיום המין מהאדם נקראת בלשון בני אדם צריאה נאללת מהאדם ובדמיון לעיני בשר כמו הצריאה שנאללת מהשם יתעלה והי' מקום לפעוה כי הטועים היו אומרים אשר האדם צידו להאיל צריאה ממנו בלתי רלון ד' יתעלה כי הקב"ה צרא אותו יחידי ועכשיו האיל מעלמו צריאות שונות הרבה וא"כ יש לו השחוות להשם חלילה . אבל עכשיו שהעזר עומד לנגדו והוא יראנו ויפרד ממנו ויתחבר אליו

האדם גשמי ולא יחי' בו דבר רוחני נאלל
 מהקב"ה לא חפשי צעום אופן כי מעשה
 האדם יגיעו לשמים ולגבוה סלקי בשלימות
 ולכן ברא הקב"ה את העולם ע"י השתלשלות
 אשר יסיו הנבראים לחושים זה בזה וכל
 אחד יתן כח לחבירו הסמוך לו וסדר
 הרוחני נותן כח בהיותו הגשמי הפחות ממנו
 וכן אחד לאחד עד שהאדם מקבל כח רוחני
 שופע לו ממלאכים בעליונים ויש לו נשמה
 שהיא חלוצה מתחת כסא הכבוד של השם
 ותעלה וע"י זה יוכל לעשות עבודתו שיחי'
 לעבודת האדם עליה ושיעלה לשמים ואח"כ
 נותן כח בעליונים ומשם יושפע לתחתונים
 כידוע הכל בספרי המקובלים . והנה אם
 הקב"ה חי' בורא את העולם רוחניות דקה
 מהדקה לא חי' באפשרי להאדם הגשמי
 קרוץ מחומר שיחי' שליט בעליונים והתחונני'
 ולא חי' לו תקומה גם בזה העולם ולכן
 עשה הקב"ה מתהילת ברייתו דבר גשמי
 ומהחומר הגשם בלז ברא את העולם וע"ז
 המליצו רז"ל במ"ר פ' יו"ד באמרו שברא
 ד' יתעלה פקיע של אמיר ושל שלג ומסן
 נעשה שמים וארץ וע"י יוכל האדם להיות
 עובד ה' בזה העולם . והנה האורה שנבראת
 בששת ימי בראשית שהקב"ה גזזה ללדיקים
 לעתיד לבא ראו רז"ל שהיא רוחניות דקה
 מן הדקה אור לח ומלוחלח ושאל ר'
 שמעון בן יהולדק לרשב"י מהיכן נבראת
 והשאלה אם נמלא בזה דבר גשמי כיון
 שנבראת לצורך תשמישי האדם והאדם
 שהוא גשם עב חינו ראוי שיחי' לשימוש
 דבר רוחני דק לח ומלוחלח או שאפי' נבראת
 לצורך האדם מ"מ כיון דזבו כיבר שהוא
 רוחני

אליו כפי רצונו ורצון העוזר ויש לה רשות
 כמו להזכר רוחין כולם בעינים פקוחות
 שהאדם בריאה היא כמו כל הנבראים
 כולם ובדומה לכל הנבראים שבעולם ולא
 בדמיון להשם יתעלה וזכו כוונת הרמב"ן
 והדברים נכונים ודברי רבינו מתוקים :
ואגב דעסיקנא בענין זה אבאר מה
 שאמרו במ"ר שנתעטף הקב"ה
 והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו
 וזה לשון המדרש ר' שמעון בן יהולדק שאל
 לר' שמואל בר' נחמן א"ל מפני ששמעתי
 עליך שאתה צעל הגדה מהיכן נבראת
 האורה א"ל מלמד שנתעטף בה הקב"ה
 כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד
 סופו א"ל בלחישה א"ל מקרא מלא הוא
 שוטה אור כשלמה ואת אמרת לי בלחישה
 עוד שם מאמרים כאלה אלמלא שדרסה ר'
 ילחק ברבים לא חי' אפשר לאומרה מקמי
 כן מה היו אומרים ר' ברכי' בשם ר' ילחק
 אמר ממקום בית המקדש נבראת האורה .
 והנה גלוי ומפורסם שבמאמרים אלו
 טמונים סודות נשגבות אשר אין לי חלק
 בזה . אך על דרך הפשוט נראה כך דהנה
 ידוע מאמר ר"א הגדול שאמר הארץ נבראת
 משלג שהחת כסא הכבוד ועוד כהנה
 מאמרים רבים עמוקים ורמים וכמו שאמרו
 רז"ל שלקח הקב"ה פקיע של שלג ופקיע של
 אמיר ומהם ברא את העולם . אך חוכן
 הענין כך הוא דהנה הקב"ה ברא העולם
 ע"י השתלשלות וכוא שחפץ השם יתעלה
 להיעיב לנו שזכה כמלאכי השרת ולהיות
 עומדים ומשמים לפני ה' יתעלה כלבא
 מרום צמרום והשכל מחייב כי אם חי'

פסוק ח' **בדברי** רבינו ואנו מפרשים לגלוי שכינה במקום הסוף. ואלולי דברי רבינו הי' נראה לי לפרש דברי ר' אבא בר כהנא הכי דהנה ידוע כי קודם שחטא אדם הראשון הי' השכינה בכל המקומות שוין וכאמרם ז"ל כי אחר החטא נסתלקה מן הארץ וא"כ לא הכיר אדם הראשון שיש מקום ששם גלוי השכינה ונמקום אחר חין שם גלוי השכינה כי כל המקומות היו שוים ואחר שאכל מעץ הדעת עו"ר ונסתלקה השכינה מכל העולם ולא נשאר רק בג"ע ואז הביין אדם הראשון שיש חטא בעולם וזהו שאמר ר' אבא בר כהנא מהלך חין כתיב כאן אלא מהלך מקפץ ועולה היינו שנתקבץ כל הכבוד למקום אחד וזהו פשטות לשון הכתוב וישמענו את קול ד' חלקים מהלך בגן ולא בשארי מקומות כמו שבי' מקודם החטא ויתחבא כו' שהבינו שחטאו ואינם ראוים לכל הכבוד הזה ועי' מ"ד פ' י"ע. אחר ימים רבים שאמרתי דבר זה מלאחי ענין זה לאחד קדוש מדבר הרמ"ע מפאניו הסביר ענין אחד עמוק בעניינים העומדים ברומנו של עולם ע"ד שפרשתי דברי המדרש :

פסוק י"ג **הנחיש** השיאני ואבל. לפי דעת רז"ל שהנחש רבע את האשה אפשר לפרש כל הענין בסוב טעם דכנה היא השיבה כי הנחש רבע אותה ונמכרת לו לאשה ומחויבת לשמוע בקולו כי קודם מתן חורה לא הי' דין גירושין כאשר יבואר לפנינו בעז"ס בפ' לך ולזאת נעבדה מדה כנגד מדה מפני שהיא נחפחה

רוחני הויחו רוחני ממך ולכן גזזה השם לעמיד לבא וכשיבו שהקב"ה כבדיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו והוא דבר רוחני ביותר דקה מהדקם כי גאלל מהקב"ה וחי' קשה להם משום דכימת האור העליון עד מלש"ק לפי דעת המ"ר ואיך אפשר שהאדם הגשמי ישחמש בזה האור וע"ז השיבו מקרא כתוב עומה אור כשלמה וקראו הכתוב שלמה משום שהוא לבושו של הקב"ה. ור' זרבי' אמר ממקום המקדש נברא דעתו שמשורב צאורה הלזו דבר גשמי וכמו מקום המקדש שאפילו שהוא קודם קדשים עכ"ז יש בו חומר עב. ויתר בדברי' חן לחכם ויחכם :

1234567

קפיטיל ג' פסוק ו' **ותרא** האשה כי טוב העין למאכל. כ' רבינו כי היתה סבורה כוה"מ וסם מוח ולכן יזכירו ממנו ועתה ראתה כי הוא מאכל טוב ומתוק וכי תאווה היא לעינים שפו יחלוק ויתור אחרי עיניו ונחמד בעין להשכיל כי זו ישכיל לחמוד ונחמה התאווה לעינים והחמדה בשכל והכלל כי זו ירלה ויחפון בדבר או כהפכו. ולכאור' דברי רבינו תמוכים כי כמו ככתב בפסוק וסרה האשה זה הי' קודם שאכלה וא"כ מי הודיעה שאין זה סם המוח ואי להנחש אמר לה ע"ז לא שייך לומר וסרה האשה. ונראה דרבינו שלא ראה לפרש כפי' רש"י דזה שכתוב וסרה הכוונה ראי' שכליות אלא כפשטו שראתה בעיניה וכוה לו יוסר לרבינו ללמוד פהט הפסוק כאלו הי' כתוב ותאכל וסרה האשה מלומר וסרה האשה כפירש"י :

1234567 1111111

ותפתח לו ונהנתה מהנחש ולכן אמר לה
 בשם חרבה עלצונך שזכו דם נדה שלב ומזה
 היא מחגורה וכמו שאמר הכהן ישעי' ג'
 פסוק י"ז וד' פתחן יערה וידוע שדרשו
 רז"ל ע"ז שהנפיתו בנות ישראל כי ינשאו
 להדוכסים שילם להם ד' מדה כנגד מדה
 וכן הי' בהאשה שחטאה בזה וכן בעלצ
 חלדי בניס ג"כ מטעם זה ואל אישך השוקקך
 מפני שכיחה סוררת מצעלה מעתה חסי'
 משתוקקת לבעלה והוא ימשול בך כמו
 שאמרת שהנחש יש לו ממשלה עליך וכן
 שילם הקב"ה להאיש מדה כנגד מדה היינו
 שסוא חבל מה שהביאה לו אשתו ולא עמל
 בזה ולא בא לו בניעה ולכן אמר ד' כי
 בעלצבון יאכל לחם ולא ישיג מזונותיו בנקל
 וגם הטילה החורה על האיש שיפרנס את
 האשה וכפל היגיעה והכל מדה כנגד מדה
 ורבינו דחק בעלמו ג"כ למלוא שיהי' הכל
 מדה כנגד מדה אך לפי מיעוט שכלי אינו
 מכוון בכל הדברים האמורים בפסוק :

קפויטל ד' פסוק א' וזה לשון רבינו והנכון
 לי שאמרה הבן
 הזה יחי' לי לקנין לד' כי כאשר נמות יחי'
 במקומנו לעבוד את צורא וכן דעת אונקלוס
 שאמר קדם ד' ורחימי בס' אפיקי יהודא
 מביא קושיא בשם הגאון ר' ישעי' ברלין
 שתמה על רבינו הרי אמרו בש"ס סוכדרין
 פ' אחד דיני ממונות ד' ל"ח כי שעה
 שמינית עלו במטה שנים וירדו ארבעה
 וחטא שלכם הי' בעשירית וא"כ בשעה
 שילדו את קין עוד לא חטאו ולא הי' מיחה
 בעולם והיו ראויים שיחיו לעולם ואיך אמרו

כאשר נמות והאריך הרב בעל אפיקי יהודא
 לתרץ הקושיא ולא עלתה צידו. ואנכי הלעיר
 חינני רואה כאן שום קושיא דכנה אמת
 בקודם שחטא לא הי' האדם מעותר למות
 מעלמו בלי סיבה אבל צודחי ע"י סיבה
 מחיות רעות או מהריגה ודאי מיחה זו
 הי' גם קודם שחטא אדם הראשון ומוכרח
 מהכחוב שמיחה ע"י הריגה הי' בעולם
 שהרי נלטו על שפיכות דמים וכן אמר להם
 הקב"ה ורדו בדגת הים ופי' רז"ל במ"ר
 הוצא ברש"י שפירושו או רדיה כאשר יזכו
 או ירידה אם יחטאו ולכן אמרו כאשר נמות .
 כי חששו חולי יחטאו ויפגע בהם חי' רעה
 וימותו יחי' להם בן שיעבוד ד' במקומם
 וזה ברור . והלעמי הדברים לפני חכם אחד
 ואמר לי שהגאון ר' ישעי' בעלמו תירץ כן
 בספר מיני תרגימא :

פסוק י"א אר"ר אתה בו' . וזה לשון
 רבינו יוסף ממה
 שנתקלל הי' כבר בעונה וגם בזה הוסיפה
 לחטוא אשר פלחה את פיה והלני מוסיקף לה
 קללה לא חוסף חת כמה לשון רש"י . ואינו
 נכון כי בכאן לא חרר האדמה בעבורו
 כאשר באביו אבל אמר שיהי' הוא חרור ממנ'
 ופירש הקללה שלא חוסף חת כמה ושיסי'
 נע ונד בה . ורבינו המזרחי כתב על דברי
 רבינו ולא הבינותי דבריו כי גם הארירה
 הראשונה אינה חלה שיהי' הוא חרור ממנה
 שתעלה לו דברים אחרים זכובים
 ופרעושים וגמלים ושיזרענה מיני קטניות
 והיא חלמית לו קונדס ועכביות כללעיל
 ע"כ לשון הר"א מזרחי . ודבריו מופלאים
 ממני ודברי רבינו גלויים ומפורשים לכל כי
 אינו

לכאדם ח"כ הושם לכאדם בעצם הכריאה
שיהי' לה רעון וזזה יונח כל הסחירות
שהאריך הרב שם ועי' אלפיך הק' בענין זה :

שם נסוה"ד חבל יהי' גילה לעולם כי
עונש הרולחים גלות. הנה מה
שכתב רבינו כי עונש הרולחים גלות לכאורה
חינו מיושב במקום הזה דברי מזיד בלא
עדים והתראה לא סגי ליה בגלות וכמבואר
בש"ס ב"ק ד' ועוד עונש הרולחים גלות שלא
ישב בביתו חבל לא שיהי' מתמודד ויהי' נע
וגד לעולם. אך אפשר כוונת רבינו משום
דמלינו בפרט אחד לעונש הרולחים גלות
שיצרח לעיר מקלטו וכאן שיהי' רולח במזיז
החמיר הקב"ה עליו שיהי' נע וגד לעולם

פסוק ב"ר באמצע דבריו והיו כש
מחפחות של

יענש כי הביא החרב והרליחה בעולם ודג
גדול דיבר הנביא. כי איתא במ"ר פ' ב'
ולא גם היא ילדה את תובל קין כ' יבוס
דסכנין בשם ר' לוי אמר זה תבל עבירו
של קין קין כרג ולא הי' לו במה להרוג א'
זה לוטש כל חרש נחשת וברזל וע"ש ובמ'
סוף פ' ה' כיון שנברא הברזל החמי
האלנות מרתקים :

קפיטל ה' ז' ספר תולדות אדם. הבג
אשר יזכיר בפרשם. וז'
דעתי ירמוז לכל התורה כי כל התורה כו
ספר תולדות אדם עכ"ל כוונתו ע"ד שאר
במ"ר פ' ב"ד ח"ר יהודא ב"ר סימון ר'
הי' אדם הראשון שתנתן תורה על ידו כ'
מעמיה זה ספר תולדות אדם אמר הקו
וליר

חינו דומה לשון השסוק האמור באדם
כתיב ארורכ כאדם בעבורך וכאן אמר
הקב"ה ארור לקין וכתיב ארור אתה
ומבואר בטובה ששם באצו קלל את האדמה
שיהי' כן לכל הנבראים וכאן לא קילל רק
לקין בלבד וזה מפורש בדברי רבינו ובס'
לבוש האורה מסכים ג"כ בפירוש רבינו
והרבה בקושיות על עלם הדבר שפירש רש"י
שכוסיסה לחטוא ועוד מה מטא שייך בארץ
שקרי הש"י שם בעצמה שתקבל הליחות.
והנה שאלה זאת יש לשאל על שאמרו רז"ל
במ"ר והובא ברש"י שהקב"ה אמר עץ פרי
שהעץ יהי' צו טעם הפרי והארץ שינתה
מלווי הקב"ה. והנה אמת שיש בזה סוד
גדול מסודות התורה חבל מה שיש לפרש
בפשיטות היא כך דהנה טוב עין הוא יבורך
ועתידה ארץ ישראל שהוליא גלוסקאות וכלי
מילת. וברור בשמש שלא ישים ד' בריאה
חדשה שיהי' כן רק כן כעביע מאז בשעה
שברא את הארץ שתוכל את כחה להוליא
דברים טובים ונחמדים רק עד העת ההיא
לא אפשר לה להוליא ממנה הדברים
הנחמדים כי האדם אין. נכחו לקבל הטוב
ההוא וכאשר יחוקן האדם במעשיו חיקון
הראוי לו אז יוכל האדם לקבל הטובה
והארץ חתן יבולה הראוי והקב"ה בתחילת
בריאתו שאמר עץ פרי לא אמר בדרך לווי
רק אמר שהברירה צידה אם רצונה יתן ד'
יתעלה לה הכח שתלמיח רק טוב היינו
שהעץ יהי' ג"כ צו טעם הפרי ולא תתלית
לזה להשפיע טוב בעולם וזהו מדה רעה כי
טוב עין הוא יבורך והיא לא כן עשה
ואך לע"ל יכריח ד' לה שתשפיע הטובה

אחרי החטא

הביאו מה שאמרו רז"ל במ"ר על פסוק ויראו בני האלקים את בנות האדם וזה לשונם ולמה קורא אותן בני אלקים. ר' חנינא ורשב"ל תרזיהון אמרו שהרבו ימים בלא לער ובלא יסורין ר' חנא בשם ר' יוסי אמר כדי לעמוד על התקופות והחשבונות רבן אמרי כדי שיפלו שלהם ושל זורות הבאים אחריהם. משורש במדרש טעם אמת הקרוב לשכל למה האריכו ימים [ובפרט לדברי הרמב"ן שפרש בני אלקים על האדם ובניו הקודמים שהם יליר כפיו של הקב"ה ואדם קוליד בדמוהון ובללמו ודאי דבריו מיושרים עפ"י דברי המ"ר שהבאנו].

יליר כפי ואיני נותנה לו חזר הקב"ה אמר לו ומה עכשיו שש מלות נחתי לו ולא כי יכול לעמוד בהן והאיך אני נותן לו חרי"ג מלות רמ"ח מלות עשין ושס"ה מלות לא חששה ויאמר לאדם לא לאדם אני נותן כי אם לבניו שנאמר זה ספר חולדות אדם וזה כוונת רבינו דספר רמז לכל החורה כולה שבשכינה נתן חולדות לאדם : פסוק ד' האריך רבינו לפרש טעם למה האריכו ימים הרבה קודם המבול ועי' היטב דברי רבינו ומה שהביא בשם התורה נבוכים והשיג עליו. ועני בדעת כמוני איני יודע למה לא

פרשת נח

המשפט וברחמים שכוח כלדקה עכ"ל הזכר. והנה אחרי אריכת לשון רבינו לעני בדעת כמוני הי' קשה להבין כוונתו ובראשית הדברים לפני חכמים מחוכמים ולא פתרו לי הדברים כהוגן עד שיגעתי בדברי רבינו ועזרני ד' יתברך להבין כוונת רבינו וזו פירושו. ראון רבינו לפרש החילוק שאמר בנח. אח האלקים החסלך נח ובאברהם אמר אשר החסלכתי לפניו ודרשו רז"ל מזה שנה הי' לריך סעד לחומכו כמו שהובא ברש"י. ובא רבינו להסביר דבר זה שהכל יבינו פירוש הדברים מה שאמרו נח הי' לריך סעד. דעת רבינו דנח לא הי' רשע רק לריך והוא דכתובה אח עלמו הכל במדת הדין

קפיטל ו' פסוק ט' האריך רבינו לפרש פשט הכתוב שאמר נח איש לדיק חמים וגם מה שכחוב בסוף הפסוק אח האלקים החסלך נח וביאר רבינו החילוק שבין לדקות נח ללדקות אברהם אבינו ע"ה. וזה לשון רבינו יזכיר הכתוב שהי' זכאי ושלם בלדקו שראוי להגלל מן המבול שאין לו עונם כלל כי הי' חמיד בלדק כי כלדיק היא הזכאי בדין היפך הרשע כמו שאמר והלדיקו אח כלדיק והרשיעו אח הרשע וכן ואסה לדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית וכן בלדק השפוט עמיסך אבל באברהם שאמר לעשות לדיקה ומשפט שנה אותו בלדק שהיא

1234567

סדין לא כלך לפנים משוה"ד וממילא מוכן
 כי האיש שעושה הכל עפ"י הדין לריך
 שמירה יתירה דאולי פעם אחת יפול
 מדריגה אחת למטה מן הדין יהי' ממרח
 אח פי השם יתעלה ולכן לריך האיש ההוא
 שמירה שלא יפול ממדרגתו חפ"י כחוט
 השערה ולריך סעד לתומכו אבל האיש
 הרגיל לעשות תמיד לפנים משוה"ד האיש
 שהוא אינו לריך סעד לתומכו כי הפילו אם
 חלילה יזדמן לו פעם אחת שיפול ממדרגתו
 ג"כ לא יוחק ¹²³⁴⁵⁶⁷ וכולך בטח. כי אם יפול
 ממדרגתו יבא למדריגת הדין ומ' שעושה
 כל מעשיו עפ"י הדין ג"כ אהוב הוא לפני
 במקום ית'. וזהו החילוק בין נח לאברהם.
 וזהו שהאריך רבינו לפרש כי מילת לדיק
 מונח על האיש שהוא זכאי בדין אבל אברהם
 עשה לדקה שהוא רחמים וזהו לפנים משורת
 הדין ולכן לא הי' לריך סעד לתומכו. ועפ"י
 דברי רבינו נכונים הפסוקים בנח כתיב
 אח האלקים את היינו צדוק עם האלקים
 שכל מעשיו הי' עפ"י הדין אבל אברהם
 אמר אשר החלכתי לפניו שעשיתי כל מעשיו
 לפנים משוה"ד וכל דברי הכל מדוקדקים
 בלשון הזהב של רבינו :

עוד

שם לשון רבינו ואחר שאמר שהוא
 איש לדיק כי אינו איש חכם
 ומשחית דרכו כבני דורו החייבים אמר
 שהי' מתהלך את השם הנכבד ליראה אותו
 לבדו אינו נפתח אחר טוברי שמים ומכחש
 ועון וכש"כ אחרי ע"ז ואינו שומע להם
 כלל רק בשם לבדו הוא דבק תמיד וכולך
 בדרך אשר בחר השם או אשר יורה אותו
 כי נבוא הי' וזה כמעט אחרי ה' אלקיכם

תלכו ואותו תיראו הנחמ' בהרחקת המחנכה
 לעבוד ע"ג ונתן אות ומופת כאשר אפרש
 ע"כ לשון רבינו. מן דברי רבינו כללו משמע
 שגח הי' במדריגה עליונה מאד וקרא אותו
 רבינו בשם נבוא ולכלן בפ' לך פירש רבינו
 כדברים האלה על אברהם אבינו ע"ה ע"ה
 קפיעל י"ז על פסוק החלך לפני וזי' חמים
 וא"כ מאי חילוק יש בין נח לאברהם.
 אבל באור הענין כך הוא דהנה חלקי
 החורה שנים הם מלות עשה ומלות לא
 העשה והנה בגדר העשי' יש חלוקים רבים
 בין האנשים יש שמעשיהם מאד נעלה
 וברשם בארץ החיים ועכ"ז אינו עושה רק
 המעשים המכונים בגדר הדין ומשפט כי
 אם לא יעשה המלות האלה יהי' רשע עובר
 על מלות השם ורחוק הוא לעשות לפנים
 משוה"ד. ויש שמעשיהם לפנים משורת
 הדין. אשר מחפש לעשות מעשים נאים
 ומדות טובות אשר לא נצטוו עליהם. כל
 זה הוא בחלק העשי'. אבל בחלק מלות לא
 העשה כולם שווים ולא נמצא בזה אנשים
 פרטים כי לכולם שמירת לא העשה הוא
 קיום הדין והף ההרחקות וסייגים וגדרים
 הנעשים לשמירת הלא העשה ג"כ הם
 בגדר דין ומשפט שמחויבים לחמו לעשות
 הרחקות שלא יבא לעבור על דבר תורה.
 ולכן בזה שהי' נח מאמין באמונה שלימה
 שהכל מאת ד' ולא פנה א"ע לטוברי שמים
 ומעוננים וקוסמים שזה החלק קרוב למלות
 לא העשה בזה הי' לדקת נח דומה לאברהם
 אבינו ע"ה אבל לעיל מה שחילק רבינו בין
 לדקות נח לדקות אברהם זכו מה ששנחו
 הכחוב בחלק העשי' ובזה איכא דרגות טובה

ובהדרים

וסדברים נכונים מאל זפשט דברי רבינו

פסוק י"ז **ואני** הגני מביא את המבול
 ס"ם 1234567 ח"ח"ח
 ועל האמת ואני כמו ויסרתי אחכם אף
 אני וכן אני הנה בריתי אהך ואמר אף
 אני כהי' ידי בהם על שהשתיתו את הארץ
 ולכן אמר זאת אות הברית אשר אני נותן
 ימחץ וידיו תרפינה והמשכיל יבין עכ"ל
 רבינו . אף כי בחוץ דברי רבינו הקדושים
 טמון סודות נעלמים עכ"ל מלאחי אנכי
 כפשוטו לפרש הפשטיות המבואר בדבריו
 הקדושים וזה הלע"ד . הנה מפי עליון לא
 תלא הרעות וטובות וד' הוא כולו טוב
 רק מעשה האדם מביאים לעולם לפעמים
 דעה ע"י מלאכים הממונים על כך ואמנם
 המלאכים אין זכרם לעשות שום דבר אם
 לא בהסכם הבורא יתברך . ועוד ידוע כי
 בשניתן רשות למשחית אינו מבחין בין טוב
 לרע ובין לדיק לרשע . ולכן זמכות זכורות
 שרלה ד' יתעלה להליל זכורי ישראל הי'
 זכרתי שלא יחי' ע"י שליח רק עבר ד'
 לגנוף את מלרים . ואמנם מפי עליון לא
 תלא הרעה . לכן פי' הרמב"ן זצ"ל
 קפיטל י"ב פסוק כ"ג שהנהגת הענין הי'
 ע"ד שמפורש בפסוק וזא ד' חלקים כל
 קדושי עמך ועברו אחו פמליה של מעלה
 ולכן הבינו היטב שאינם רשאים לפגוע
 בהאבות לפני המקום וזכ' וירא יבואר
 לפנינו בעז"ה באורך . וכנה זמבול הוכרח
 ג"כ שיהיה הדבר ע"י הקב"ה בעלמו זכדי
 שלא יולכד נח ובניו עם בני דורו משום
 שניתן רשות למשחית אינו מבחין כו' ולכן

אמר ד' ואני כגני מביא את המבול מים
 כביכול ע"י השם בעלמו וזכו כוונת רבינו
 כמו ויסרתי אחכם ששם ג"כ ע"י הקב"ה
 בעלמו ולכן אמר זאת אות הברית אשר אני
 נותן היינו אני בעלמי וזכו שמביא רבינו
 הפסוק ימחץ וידיו תרפינה היינו ימחץ ע"י
 הממונים וידיו של הקב"ה מצילים מי שרצון
 העליון שינצל מהמלאך המשחית . כלל הדברי'
 הרעה זא ע"י המלאכים וההללה למי שרצוי
 להנצל כביכול ע"י ד' יתעלה בעלמו . וכל
 דבריו מדוקדק בחוץ לשון רבינו :

י"ח פסוק י"ח כתב רבינו שלשה פשטים
 על והקמותי את בריתי אהך . אחד
 פי' הראש"ע . ופירושו . וע"ד האמת . ואבאר
 כל דבריו על דעתי העני' . הנה קשה לרבינו
 בפסוק איך אמר והקמותי קודם שמפורש
 שברת עמו הברית ובהופן זה לא מלינו כי
 בכל המקומות בפסוק המפורש שיקים השם
 הברית הקדים מחילה שבצטית השם לו
 שיעשה עמו טובה ואח"כ אמר והקמותי
 וזאברהם זצ"ל לך כתיב מקודם ושמתו זרעך
 כעפר הארץ ושוב אח"כ קפיטל י"ז אמר
 השם ואחנה בריתי ביני וביך וכתיב בילחק
 והקמותי את השבועה אחרי כי כבר נשבע
 לאברהם והכא אמר והקמותי קודם שמפורש
 בפסוק ההבטחה . וזא הראש"ע והשמיט
 אוחנו שבמקום הזה משוגה משאר מקומות
 חע"פ שלא נתפרש מקודם ההבטחה עכ"ל
 כתב והקמותי ועוד אמר ר"א שזכו רמז
 לקשה . ורבינו פי' שוהקמותי האמור במקום
 הזה אינו שוה לשאר מקומות וכאן פירושו
 והקמותי שאז כשיבא המבול תחי' בריתי
 אהך ומה שאמר בריתי שזכו הבטחה זלי
 חנאי

11234567 תח"ת

לפנינו היינו כמו שעולמות שהיו עד המבול
 מצריחת שמים וארץ הי' בהם לוי ד'
 שיקיימו וכן זה שידורו יחד. ועוד נלע"ד
 ללכזי כתיב מלת בריתי כי ידמו שהוא
 כמו בריחת שמים והארץ שבראש ד' על
 לך החסד ולא על לך הגמול כמו שידוע כי
 השם יתעלה בראשו לעובדיו שזיכה אותם
 שזכי' עובדים לשמו הגדול ויוכל האדם
 קרוץ מחומר לזכות כמלאכי השרת ודבר
 זה ידוע במדרשים רבים ובזוה"ק ומבואר
 בספרי המקובלים וזה הי' רצון ד' בתחילת
 בריחת העולם וזה הי' רצונו בהשאלת נח
 ובניו לא על לך הגמול רק מלך החסד ולכן
 אמר לו ד' והקמתי את בריתי אתך אע"פ
 שאינך כדאי וכ"ל שבכל מקום שמזכיר ברית
 הוא להודיע שהדבר הנעשה איתו הוא
 מחסדי ד' ולכן אנו בעושים שלא ישונה
 דאלו אם התשלום לפי ערך מעשי בני
 אדם לפעמים משתנה הדבר מחמת קלקול
 החטא אבל אם ד' מתכונן איתו עפ"י חסדיו
 בעושים איתו שלא יפסוק מאיתו החסד
 וכן כתוב וגם אני שמעתי את נאקת בני
 ישראל ואזכור את בריתי ופי' אע"פ שאינם
 ראויים לגואלם וזהו שכתוב והקמתי את
 בריתי אתך לתת להם את ארץ כנען היינו
 שלא יוגרם להם בטל מחמת החטא. וזהו
 שאמרו במס' שבת דף ג"ה ושמואל אמר
 תמכ זכות אבות ופי' החוס' בשם רבינו
 חס זכות אבות אבל ברית אבות לא תמכ
 דכא כתיב וזכרתי את בריתי יעקב. כ"ל
 דרבינו חס למד זאת ממלת בריתי דברית
 היינו שבוטח מד' וכן מפורש במס'
 פסחים ד' ל"ח ע"ב אמר לי ברית סן סן
 הדברים

הנאי. וע"ד האמת הזכרת ברית מעולם
 הוא והמלך נגזרת מן בראשית ברא
 חלקים והנה בריתי כמו בריתי והמלה
 כמו סמוכה כי היא סמוכה לעולמים
 שבי' לפנינו ולזה שתקום ותחי' עם
 כלדיק וכן ואני הנני מקים את בריתי
 אחכם בריתי היחה איתו. הנה דבריו רבינו
 סתומים כי לא חפץ רבינו לגלות דברים
 נעלמים. אבל לענ"ד כי לכל דבריו בספרו
 יש כוונה גלוי' ופשוטה לבד הסודות
 הרמוזים בדבריו. והוא דרבינו אמר שהקב"ה
 אמר לנו שבריחת שמים וארץ יקיים על
 ידו וע"י בניו ולפ"ז פירוש והקמתי את
 בריתי היינו שאקיים כל הברואים שנבראו
 בששת ימי המעשה אקיים אותם על ידך
 ומלת בריתי הכוונה על שאר הברואים
 הנמצאים בעולם לבד האדם ואתך שאמר
 הוא על נח ובניו שכולם יהיו עמו בתיבה.
 ומה שכתוב בחורה על שאר הנבראים
 לשון בריתי ולא כתב בפירוש והקמתי את
 בריותיו. ע"ז תירץ רבינו שזהו רמז כי
 הברואים כולם יתלכו שיהיו עם האדם
 בתבה ויחי' שלום ביניהם ולזה הי' לרין
 ברית שלום ד' שיהי' בן וזהו בריחה חדשה
 הוטבע בעת ההיא בין הברואים שיוכלו
 לדור בשלום עם האדם. א"כ במילת בריתי
 הכתוב כאן רמז, דברים הרבה אחד שזהו
 שבוטח שהבטיחו ד' שלא יחי' כיוצק
 מן הברואים והחיות ועוד ברית רמז על
 הבריות שיבואו עמו יחד בהתיבה ועוד
 כתב רבינו לרמז במלת ברית לשון בריחה
 כמו בראשית ברא וע"ז אמר והמלך כמו
 סמוכה כי היא סמוכה לעולמים שהיו

כדברים שנאמרו למטה מסיני ופי' רש"י
 ברית שבועה שיתנהג אחו במדת רחמים
 לעולם וכן כתב רבינו צפ' האזינו כי הגאולה
 במכרה בימיו אע"פ שהלילה לא זכה
 לחטובה שלימה וכן מלאחי צפדר"א בגדול :

קפיטל ד' פסוק ח' ורעה ר"א כי ויבא
 ואשחו ונכי בניו אחו אל התבה לא
 לכנסו בתובה אלא שבאו אליו כולם בעשור
 וחודש השני כי ביתו קרוב אל התבה הי'
 ומה שאמר מפני מי המבול שמשמעו כי
 המבול הי' אז כשבאו פי' הראב"ע מפחד
 המבול והרמב"ן כתב ע"ז ואין דבריו נכונים
 כו' אבל צפדר"א פרק שלשה ועשרים מלאחי
 כדברי הראב"ע וזה לשון הפדר"א ר' לדוק
 אומר בעשרה במרחשון נכנסו כל הבריות
 אל התיבה בי"ז בו ירדו מי המבול על
 הארץ שהן מים זכרים יעו"ש אמנם מלאחי
 להגרד"ל צביאורו שדחק לישב דעת רבינו
 הרמב"ן גם לפי דעת ר' לדוק :

מוצר החכמה

קפיטל ח' פסוק ד' ותנה התבה בחודש
 השביעי . רבינו
 הגדול הרמב"ן האריך בכתל לפרש כל
 הפסוקים על פי פשוטו לא כמו שדרשו רז"ל
 משום דקשה לפי פירוש רש"י וזהו דעת רז"ל
 במדרש שפירשו בחודש השביעי הוא סיון
 והוא שביעי להפסקת הגשמים והכתוב
 שאמר כי' הלוך ומסור עד החדש העשירי
 הוא אב שהוא עשירי להתחלת הגשם על
 הארץ וזהו חמיה שאין דרך הפסוקים
 לדבר כן יעוין בדברי רבינו מה שהאריך

אבל לפי דעת רבינו שביעי ועשירי שניהם
 ימנה הפסוק מירידת הגשם על הארץ
 ומעתה החדשים הנזכרים בפסוק כולם
 נימנים מחשון והשני שני לחשון והשביעי
 הוא שביעי לחשון ועשירי הוא עשירי לחשון.
 ורבינו כר"א מזרחי הקשה על דברי רבינו
 בגדול שגם לדבריו אינם מיושבים הפסוקים
 כהוגן דהנה שביעי ועשירי יבי' מספרם
 מחשון אבל האמור בפסוק י"א בשנת שש
 מאות כו' בחודש השני החשבון הכתוב
 שני הוא שני לדין והשביעי לא יתכן להיות
 שביעי לדין כי יתחייב מזה שתהי' מוחת
 התיבה בחוד הק"י יום של תגבורת המים
 ולא יתכן שתמות התיבה קודם האסרון .
 ומהוהים מאלד דברי כר"א מזרחי . דהנה
 לדעת רבינו כי בחוד הק"ן של תגבורת
 המים נכלל הארבעים יום של ירידת הגשם
 הנה כל החדשים נימנים כולם מתשרי כי
 רבינו בעלמו כתב כי שביעי הוא ניסן
 וא"כ שביעי לדין כמו שני לדין וזכרו כי
 קודם יליאת מלרים כל החשבונות היו
 מתשרי כי בתשרי נברא העולם ולכן הי'
 חשבון הכתוב לבריאת עולם וכן מפורש
 ברמב"ן בסוף הענין כי בחודש הראשון הוא
 חדש תשרי ועוד שם וזה לשונו ודע כי אחרי
 שהסכימו שבתשרי נברא העולם כאשר
 תקנו זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום
 ראשון וכן הוא סדר זמנים זרע וקליר כו'
 וכן החדשים ממנו הם נימנים עד שהגיענו
 ליליאת מלרים ואז לוח הקב"ה למנות
 בחדשים מנין אחר עכ"ל רבינו שם בסוף
 הענין וא"כ שביעי האמור בפסוק הוא שביעי
 לדין כמו שני לדין וכל החשבון האמור
 בהפסוקים